Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (sedmo vijeće)

17. prosinca 2015.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Uredba (EZ) br. 44/2001 – Područje primjene – Isključive nadležnosti – Članak 22. točka 1. – Spor o stvarnim pravima na nekretninama – Pojam – Zahtjev za civilno razvrgnuće suvlasništva na nekretninama“

U predmetu C-605/14,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Korkein oikeus (Vrhovni sud, Finska), odlukom od 22. prosinca 2014., koju je Sud zaprimio 30. prosinca 2014., u postupku

Virpi Komu,

Hanna Ruotsalainen,

Ritva Komu

protiv

Pekka Komu,

Jelena Komu,

SUD (sedmo vijeće),

u sastavu: C. Toader (izvjestiteljica), predsjednica vijeća, A. Rosas i A. Prechal, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Szpunar,

tajnik: A.Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

— za finsku vladu, H. Leppo, u svojstvu agenta,

— za češku vladu, M. Smolek i J. Vláčil, u svojstvu agenata,

— za vladu Helenske Republike, K. Georgiadis i S. Lekkou, u svojstvu agenata,

— za španjolsku vladu, M. García-Valdecasas Dorrego, u svojstvu agenta,

* Jezik postupka: finski

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez njegova mišljenja,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 22. točke 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između suvlasnika dviju nekretnina koje se nalaze u Španjolskoj, povodom civilnog razvrgnuća suvlasništva tih nekretnina.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Uvodne izjave 4., 11. i 12. Uredbe br. 44/2001 glase kako slijedi:

„(11) Propisi o nadležnosti moraju biti izuzetno predvidljivi i utemeljeni na načelu da se nadležnost uglavnom utvrđuje prema domicilu tuženika, pri čemu takva nadležnost mora uvijek postojati, osim u nekim točno određenim slučajevima, u kojima je zbog predmeta spora ili autonomije stranaka opravdana neka druga poveznica. [...]

(12) Osim domicila tuženika, trebale bi postojati alternativne osnove za utvrđivanje nadležnosti, utemeljene na bliskoj vezi između suda i postupka ili radi olakšavanja ispravnog suđenja.“

4 Članak 2. te uredbe, koji pripada u odjeljak 1. njezina poglavlja II., naslovljen „Opće odredbe“, određuje:

„Uz poštovanje odredaba ove Uredbe, osobama s domicilom u nekoj državi članici sudi se pred sudovima te države članice, bez obzira na njihovo državljanstvo.“

5 U skladu s člankom 3. stavkom 1. navedene uredbe:

„Protiv osoba s domicilom u državi članici može se podnijeti tužba pred sudovima druge države članice samo na temelju pravila iz odjeljaka 2. do 7. ovog poglavlja.“

6 Članak 22. te uredbe, koji pripada u odjeljak 6. njezina poglavlja II., naslovljen „Isključiva nadležnost“, određuje:

„Sljedeći sudovi imaju isključivu nadležnost, bez obzira na domicil:

1) u postupcima čiji su predmet stvarna prava na nekretnine ili najam nekretnina, sudovi države članice u kojoj se nekretnina nalazi.“

7 Sukladno članku 25. Uredbe br. 44/2001, koji se nalazi u odjeljku 8. njezina poglavlja II., naslovljenom „Provjera nadležnosti i dopustivosti“:

„Ako je pred sudom države članice uložena tužba koja se uglavnom tiče predmeta nad kojim sudovi druge države članice imaju isključivu nadležnost u skladu s odredbama članka 22., taj se sud po službenoj dužnosti proglašava nenadležnim.“

Finsko pravo

8 U Finskoj su suvlasnički odnosi uređeni Zakonom br. 180/1958 o određenim suvlasničkim odnosima (Laki eräistä yhteisomistussuhteista, u daljnjem tekstu: Zakon o suvlasništvu), koji se primjenjuje na nekretnine i pokretnine.

9 Kada je riječ o razvrgnuću suvlasništva, članci 9. i 11. tog zakona određuju:

„9. Svaki suvlasnik može zahtijevati da se njegov dio stvari u suvlasništvu izdvoji podjelom. Članak 4. poglavlja 12. Zakona o nasljeđivanju primjenjuje se mutatis mutandis.

Ako se stvar ne može podijeliti, ili je to pretjerano skupo, ili podjela značajno umanjuje vrijednost stvari, sud može, na zahtjev svakog suvlasnika i nakon što su pozvani drugi suvlasnici radi saslušanja, naložiti prodaju stvari radi razvrgnuća suvlasništva.

[...]

11. Radi prodaje stvari i raspodjele ostvarenog iznosa, sud imenuje, ukoliko je to potrebno, zastupnika. Ako je naloženo da se stvar proda na javnoj dražbi, dužnost je zastupnika, nakon savjetovanja sa suvlasnicima, da utvrdi uvjete prodaje, ako sud to već nije učinio, da objavi javnu dražbu te da provede ili organizira njezinu provedbu. Zastupnik potpisuje ugovor o kupoprodaji, ako se takav ugovor sastavlja.“

Španjolsko pravo

10 Članak 10. Građanskog zakonika (Código Civil) propisuje:

„Posjed, vlasništvo i druga prava na nekretninama, kao i njihov publicitet, uređuju se zakonom mjesta u kojem se nalaze.“

11 U skladu s člankom 406. tog zakonika, „pravila koja uređuju podjelu ostavine primjenjuju se na podjelu suvlasništva“.

12 U pogledu nadležnosti španjolskih sudova, članak 52. Zakonika o građanskom postupku (Ley de Enjuiciamiento Civil), naslovljen „Mjesna nadležnost u posebnim slučajevima“, određuje:

„1. U sljedećim se slučajevima ne primjenjuju pravila o nadležnosti navedena u prethodnim člancima, već se nadležnost utvrđuje u skladu sa sljedećim odredbama:

1. U nasljednopravnim sporovima u kojima su podnesene tužbe koje se odnose na nekretnine, nadležan je sud mjesta sporne nekretnine. Kada predmet stvarnopravne tužbe predstavljaju različite nekretnine, ili pak jedna nekretnina koja se nalazi u različitim okruzima, nadležan je sud koji je nadležan za bilo koju od njih, po izboru tužitelja.

[...]“

Glavni postupak i prethodno pitanje

13 Iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da Pekka Komu, te Jelena Komu, Ritva Komu, Virpi Komu i Hanna Ruotsalainen, imaju boravište u Finskoj, te su suvlasnici – svaka od prve tri osobe u visini od 25%, a svaka od dvije posljednje navedene osobe u visini od 12,5% – kuće koja se nalazi u općini Torrevieja (Španjolska). Ritva Komu usto ima pravo korištenja na dijelovima koji pripadaju Virpi Komu i Hanni Ruotsalainen, koje je upisano u španjolsku zemljišnu knjigu.

14 Pekka Komu te Ritva Komu, Virpi Komu i Hanna Ruotsalainen su usto suvlasnici stana koji se nalazi u istoj općini, i to Pekka Komu u visini od 50%, Ritva Komu u visini od 25%, te Virpi Komu i Hanna Ruotsalainen svaka u visini od 12,5%. Ritva Komu ima i pravo korištenja na dijelovima koji pripadaju Virpi Komu i Hanni Ruotsalainen, koje je također upisano u zemljišnu knjigu.

15 Ritva Komu, Virpi Komu i Hanna Ruotsalainen su podnijeli Etelä-Savon käräjäoikeus (prvostupanjskom sudu pokrajine Južne Savonije, Finska), tužbu radi ishođenja razvrgnuća suvlasništva na navedene dvije nekretnine, a s obzirom da nije postignut sporazum o razvrgnuću suvlasništva, sa zahtjevom da se dade nalog odvjetniku za prodaju tih dviju nekretnina, i da se za svaku od njih utvrdi minimalna kupoprodajna cijena.

16 Pekka Komu i Jelena Komu, ističući da članak 22. stavak 1. Uredbe br. 44/2001 u postupcima čiji su predmet stvarna prava na nekretninama utvrđuje isključivu nadležnost sudova države članice u kojoj se nekretnina nalazi, su zahtijevali da se tužba utvrdi nedopuštenom, te napomenuli da se eventualna meritorna odluka Etelä-Savon käräjäoikeus-a (prvostupanjskog suda pokrajine Južne Savonije), u skladu s navedenim odredbama, ne bi mogla priznati u Španjolskoj. Usto, navedene su stranke upozorile da je vlasništvo dviju nekretnina o kojima je riječ u glavnom postupku, opterećeno pravom korištenja upisanom u zemljišnu knjigu u korist Ritve Komu, te da ta okolnost može predstavljati zapreku prodaji navedenih nekretnina trećoj osobi.

17 Svojom je odlukom od 9. listopada 2012. Etelä-Savon käräjäoikeus (prvostupanjski sud pokrajine Južne Savonije), nakon što se proglasio nadležnim za odlučivanje o meritumu u glavnom postupku, usvojio tužbu te je odredio zastupnika, naložio mu da na javnoj dražbi proda navedene nekretnine i da ostvareni iznos podijeli između suvlasnika, a odredio je i najnižu cijenu za prodaju navedenih nekretnina.

18 Pekka Komu i Jelena Komu su protiv te odluke podnijeli žalbu Itä-Suomen hovioikeus (prizivnom sudu za istočnu Finsku).

19 Taj je sud u svojoj odluci od 7. svibnja 2013. smatrao da zahtjev za civilno razvrgnuće suvlasništva na nekretnini predstavlja tužbu čiji je predmet stvarno pravo na nekretninama, u smislu članka 22. točke 1. Uredbe br. 44/2001. Stoga je taj sud zaključio da su španjolski sudovi nadležni, ukinuo prvostupanjsku odluku te odbio zahtjev kao nedopušten.

20 Međutim, Korkein oikeus (Vrhovni sud), povodom pravnog sredstva koje su podnijeli tužitelji, i nakon što je naveo relevantnu sudsku praksu Suda u tom području, je smatrao da postoje sumnje o tome potpada li tužba kakva je ona iz glavnog postupka, u isključivu nadležnost sudova države članice u kojoj se dotična nekretnina nalazi. Stoga je taj sud odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Treba li članak 22. točku 1. Uredbe br. 44/2001 […], tumačiti na način da tužba kojom jedan dio suvlasnika nekretnine zahtijeva nalaganje njezine prodaje, s ciljem razvrgnuća suvlasništva, kao i određivanje zastupnika radi provedbe prodaje, predstavlja tužbu čiji su predmet stvarna prava na nekretninama u smislu navedene odredbe?“

O prethodnom pitanju

21 Navedenim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 22. točku 1. prvu podtočku Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da u kategoriju „postupaka čiji su predmet stvarna prava na nekretninama“, u smislu te odredbe, potpada tužba za razvrgnuće suvlasništva na nekretnini, posredstvom prodaje čija je provedba povjerena zastupniku.

22 Uvodno valja podsjetiti da na temelju članka 22. točke 1. prve podtočke Uredbe br. 44/2001, sudovi države članice u kojoj se nekretnina nalazi (*forum rei sitae*) imaju isključivu nadležnost u postupcima čiji su predmet stvarna prava na nekretninama.

23 Sud je već imao prilike u svojoj sudskoj praksi koja se odnosi na članak 16. točku 1. podtočku (a) Konvencije od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 1972., L 299, str. 32., u daljnjem tekstu: Briselska konvencija), koja također važi i za tumačenje članka 22. točke 1. Uredbe br. 44/2001, istaknuti da se, kako bi se, koliko je to moguće, osigurala jednakost i ujednačenost prava i obveza koji proizlaze iz te konvencije za države članice i zainteresirane osobe, u pravu Unije smisao izraza „u postupcima čiji su predmet stvarna prava na nekretninama“ mora odrediti na autonoman način (presuda Weber, C-438/12, EU:C:2014:212, t. 40. i navedena sudska praksa).

24 Isto tako, iz ustaljene sudske prakse Suda u pogledu Briselske konvencije, koju je moguće primijeniti na Uredbu br. 44/2001, proizlazi da odredbe članka 22. točke 1. navedene uredbe – s obzirom da sadržavaju iznimku od općih pravila o nadležnosti sadržanih u toj uredbi, a osobito od pravila navedenog u njezinu članku 2. stavku 1., prema kojem se, uz poštovanje odredaba te uredbe, osobama s domicilom u nekoj državi članici sudi pred sudovima te države članice – ne treba tumačiti šire nego što to zahtijeva njihov cilj. Naime, te odredbe imaju za posljedicu uskraćivanje strankama prava na izbor suda, koje bi u drugim okolnostima imali, te, u određenim slučajevima, njihovo suđenje pred sudom koji nije sud domicila niti jedne od njih (vidjeti po analogiji presudu ČEZ, C-343/04, EU:C:2006:330, t. 26. i 27. i navedenu sudsku praksu).

25 Kada je riječ o cilju koji se ostvaruje prethodno navedenim odredbama, iz izvješća o Konvenciji o nadležnosti i izvršavanju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 1979., C 59, str. 1.), kao i iz ustaljene sudske prakse Suda u pogledu članka 16. točke 1. podtočke (a) Briselske konvencije, koja se može primijeniti i na članak 22. točku 1. prvu podtočku Uredbe br. 44/2001, proizlazi da osnovni razlog za isključivu nadležnost sudova države ugovornice u kojoj se nalazi nekretnina predstavlja okolnost da je sud *rei sitae* najbolje u stanju poznavati, uzimajući u obzir malu udaljenost, činjeničnu situaciju, te primijeniti pravila i običaje koji su, najčešće, one države u kojoj se nekretnina nalazi (vidjeti, po analogiji, presudu Weber, C-438/12, EU:C:2014:212, t. 41. i navedenu sudsku praksu).

26 Usto, Sud je pojasnio da isključiva nadležnost sudova države ugovornice u kojoj se nekretnina nalazi ne obuhvaća sve radnje koje se odnose na stvarna prava na nekretninama, već samo one među njima koje istodobno ulaze u područje primjene odnosne konvencije ili odnosne uredbe, te pripadaju među one koje, s jedne strane, određuju opseg, stalnost, vlasništvo i posjedovanje jedne nekretnine ili postojanje drugih stvarnih prava na toj nekretnini te, s druge strane, osiguravaju nositeljima tih prava zaštitu prava vezanu uz njihov naslov (vidjeti, u tom smislu, presudu Weber, C-438/12, EU:C:2014:212, t. 42. i navedenu sudsku praksu).

27 Potrebno je podsjetiti i da, na temelju ustaljene sudske prakse Suda, razlika između stvarnog prava i osobnog prava jest u činjenici da prvo opterećujući materijalnu imovinu proizvodi učinke prema svima, dok se na drugo može pozvati samo protiv dužnika (presuda Weber, C-438/12, EU:C:2014:212, t. 43. i navedena sudska praksa).

28 U ovom predmetu, kako su ispravno istaknule države članice koje su predale pisana očitovanja, zahtjev za razvrgnuće suvlasništva nekretnina, kakav je onaj o kojem je riječ u glavnom postupku, predstavlja tužbu koja potpada pod kategoriju postupaka čiji su predmet stvarna prava na nekretninama, koji se nalaze u isključivoj nadležnosti sudova države članice u kojoj se nekretnina nalazi.

29 U tom se pogledu mora ustvrditi da se takav zahtjev – koji je namijenjen prijenosu prava vlasništva na nekretninama – odnosi na stvarna prava koja proizvode učinke prema svima, i predstavlja radnju kojoj je cilj nositeljima tih prava osigurati zaštita prava vezanih uz njihov naslov.

30 Isto je tako važno istaknuti da i razlozi dobrog sudovanja, koji prožimaju članak 22. točku 1. prvu podtočku Uredbe br. 44/2001, govore u prilog takvoj isključivoj nadležnosti kada je riječ o tužbi za razvrgnuće suvlasništva nekretnine, kakva je ona iz glavnog postupka.

31 Naime, prijenos prava vlasništva nekretnina o kojima je riječ u glavnom postupku implicira uvažavanje činjeničnih i pravnih okolnosti karakterističnih za poveznicu, kako je određena člankom 22. točkom 1. prvom podtočkom Uredbe br. 44/2001, odnosno mjesto u kojem se te nekretnine nalaze. To uključuje posebice okolnost da su prava vlasništva navedenih nekretnina, uključujući i prava korištenja koja opterećuju ta prava, predmeti upisa u španjolske zemljišne knjige, u skladu sa španjolskim pravom, ili činjenicu da su postupci kojima se uređuje prodaja tih nekretnina, u slučaju potrebe i na javnoj dražbi, postupci države članice u kojoj se one nalaze, ili pak činjenicu da će se – u slučaju osporavanja – dokazi lakše pribaviti zbog blizine tog mjesta mjestu na kojem se nekretnine nalaze. U tom je pogledu Sud već presudio da, kada je osobito riječ o sporovima čiji su predmet stvarna prava na nekretninama, njih valja prosuđivati u skladu s pravilima države u kojoj se nekretnina nalazi, te da prijepori koji se u okviru njih javljaju često zahtijevaju provjere, istrage i vještačenja koja treba provesti na licu mjesta (presuda ČEZ, C-343/04, EU:C:2006:330, t. 29. i navedena sudska praksa).

32 Ta se sudska praksa može primijeniti i na predmet iz glavnog postupka u kojem – za razliku od predmeta u kojem je donesena presuda Lieber (C-292/93, EU:C:1994:241, t. 21.), koja se odnosi na obeštećenje koje se duguje zbog korištenja stambene nekretnine – utvrđivanje dosega zakonskih uvjeta koji se odnose na razvrgnuće suvlasništva, i koje može proizvesti učinke prema svima, potpada pod nadležnost sudova države članice u kojoj se nekretnine o kojima je riječ u glavnom postupku nalaze, kako proizlazi iz sudske prakse navedene u točki 26. ove presude. Stoga, u slučaju da pravila materijalnog prava primjenjiva u glavnom postupku uključuju ocjenu mogućnosti podjele tih nekretnina u naravi prilikom razvrgnuća njezina suvlasništva, takva bi ocjena mogla također dovesti do provjera, putem vještačenja, koje bi sud države članice u kojoj se predmetne nekretnine nalaze mogao bolje naložiti.

33 Imajući prethodna razmatranja u vidu, na upućeno pitanje valja odgovoriti da članak 22. točku 1. prvu podtočku Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da u kategoriju „postupaka čiji su predmet stvarna prava na nekretninama“, u smislu te odredbe, potpada tužba za razvrgnuće suvlasništva na nekretnini, posredstvom prodaje čija je provedba povjerena zastupniku.

Troškovi

34 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (sedmo vijeće) odlučuje:

Članak 22. točku 1. prvu podtočku Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, treba tumačiti na način da u kategoriju „postupaka čiji su predmet stvarna prava na nekretninama“, u smislu te odredbe, potpada tužba za razvrgnuće suvlasništva na nekretnini, posredstvom prodaje čija je provedba povjerena zastupniku.

Potpisi